

NAJSTARIJI EDIKT GRADA ZAGREBA O ČISTOĆI

Svake godine, kad nastupa toplije vrijeme naš vrijedni gradski magistrat izdaje teške odredbe o čistoći u gradu, o držanju svinja i izvozu smeća, o čistoći po birtijama i grajzlerajima. Obsoletnost premnogih odredaba, težak stil i mnogo drugih momenata već su mi kao djetetu kazivali, da su ti plakati preostatak vrlo starih vremena. Kopajući po starim našim dokumentima uvjerio sam se, da su ti plakati stari i prastari. U Tkalčićevim Monumentima nalazim najstariji, kako mi se čini, edikt u drugome svesku na strani 47. Edikt je iz godine 1425. Čini mi se, da ga je g. Barlè radeći svoju radnju »O zdravstvu staroga Zagreba« previdio. On spominje kao najraniji edikt 1472. (str. 70). Kako mi nije poznato da se na taj dokument do danas tko osvrnuo, ne će možda biti rdavo, da ga učinim poznatijim.

Izdan je za vrijeme suca Andrije, sina Petrova, a određen je od cijele općine jednoglasno da ga se drže cijelu godinu. Ponajprije moraju štacunari ili apotekari imati valjane mjere. Zatim su maksimirane cijene ulja, kruha, pereca (preceles veli latinski i njih mora da bude dvanaest za dinar), cipela, timplanja starih cipela, »forsibanja« starih cipela. Za ribare određuje kako i kako dugo moraju javno prodavati ribu. Za rake određuje maksimalnu cijenu: 12 velikih a dvadeset i četiri mala za dinar. Gradski ribari ne smiju ribu prekupljivati nego samo vlastitu prodavati. Jednako se ne smije prije podne kupovati za prekup roba već to vrijeme imadu građani samo za svoju potrebu pravo kupovati dovezenu robu: platno, sukno, žito, zob, sijeno. Roba se ne smije prodavati izvan trga n. pr. u hospicu.

Lončari moraju da donose i smolarnice na trg, jer će drugačije biti lonci zaplijenjeni. Svatko mora da imade mjere za vino prave i od grada baždarene. Glinu nitko ne smije kopati u gradu ili oko zidova. Nitko da se ne usudi čovječje blato vulgo zmetry nazvano u kući sabrano ili »abvašer« (?) ili kakov drugi smrdljivi gad naročito parilo i poplate na javne ulice baciti ili izliti pod prijetnjom globe od 60 dinara za prvi put za drugi put pak tri penze, a treći puta još veće sume. Svinje se moraju držati zatvorene, da ne bi za šetnje ulicom kođa oštetile. Ako bi svinje kome činile štetu, mogu ih sudac i prisežnici uzeti zase. (U ono vrijeme znali su načelnik i gradski zastupnici, jer to su sudac i prisežnici, čemu se muče). Jednako mogu da sebi uzmu svinje, koje bi potkapale gradske zidine. Jednako ne smije nitko da izbací lješinu čovjeka ili životinje na ulicu ili ka palači kraljevskoj ili van vratašca livadnih pod prijetnjom globe od 60 dinara, dok će drugih 60 platiti, da se odnese, što je bacio van Mesničkih ili Novih vrata do jarka. Nijedna prodavačica na trgu ne smije dok prodaje nad svojim stvarima, kruhom, soli, šivati ili prestí, da tim ne zağadi ljude. Za mjeru moraju upotrebljavati trgovci nje-mačku mjeru.

Uzmemo li u obzir, da se te odredbe odnosile na ondašnji maleni Zagreb na sami gornji grad čudno nas se to dojmlje. Zabrane znače, da se ono što se zabranjivalo događalo. Svinje su potkapale gradske zidove, a strvinu bacali bi na ulicu gdjekada možda i ljudsku lešinu. Nešto smo napredovali od onda.

Dr. Lujo Thaller.

SPOMENKAMEN KANONIKA VUKOSLAVIĆA — NADGROBNA PLOČA BLAŽA OD MORAVČA (1495.)

Poznato je po raspravi Janka Barlè-a (»Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva« XIII. 307.) kako je nastao stari portal zagrebačke katedrale, koji je bio prije toliko zağonetan poradi svojih romanskih i baroknih elemenata. Biskup je Vinković (1637. do 1642.) upoznao na svojim putovanjima u Požun prekrasni romanski portal opatijske crkve u Jáku, te je dao nalog klesaru Kozmi Milleru iz Krškoğa, da mu isto takov načini za njegovu katedralu, pa je to i učinjeno. No sam Vinković nije dočekao konac toga rada. Portal je dovršen oko 1643., a kad ga je kasnije požar oštetio, dao je vjerovatno kanonik Ljudevit Vukoslavić portal opraviti, pa je nad šiljkom portala, pod

Kristovim likom postavio sebi spomenploču, koja je nedavno dobrotom zagrebačkog kaptola prenešena u Muzej Grada Zagreba.

Svakako je gotovo jedinstven primjer ovakovoga oponašanja starina u XVII. stoljeću. Kako je barok bio pravi stvaralački tip, nije se ni moglo očekivati, da se u toj kopiji ne bi dokumentovao i barok. Kod preğradnje crkve htio je i sam Schmidt taj portal zadržati, a zato je pledirala i većina hrvatskih historičara u svojoj predstavi. Konačno bude i stari portal maknut, te zamijenjen sadašnjim, koji nema ni najmanje ga trađa bilo kakove umjetnosti, što više se i Frangešova skulptura u ovom okviru doimlje loše. Rastreskani je portal u bitno-